

more», dakle nešto u znaku individualizma ili nacionalizma. Fatalna je greška proistovjećivati ljubav prema naciji, domovini, s pretjeranostima nacionalizma, jer ljubav prema domovini spada u strukturne zakone ljudske duše, te predstavlja nešto iznad svakog nacionalizma, dapače nespojiva je s nacionalizmom, jer nas upućuje na druge koji isto tako kao i mi imaju svoju domovinu, vrijednu poštovanja, kao što je naša vrijedna poštovanja za nas.

Ako ćemo govoriti autentičnim koncilskim jezikom, uočimo njegove riječi, a ne falsifikate. On očekuje od laika da dokažu svoju svijest pripadnosti naciji, da vjerno vrše dužnosti što ih nameće zajedničko dobro, te da porade na tome kako bi civilna vlast pravilno funkcionirala poštujući zasade moralnog reda u skladu sa zajedničkim dobrom (AA br. 14). Vjernici neka budu dobri građani, i neka dokazuju istinsku i efikasnu ljubav prema domovini (AG br. 15), dakako, zabacujući svaki pretjerani nacionalizam, a gajeći ljubav prema čitavom čovječanstvu. I Krist je pokazao svoju privrženost narodu, domovini (GS br. 32). Pozivajući na promicanje mira među narodima (GS br. 75), Koncil ne zaboravlja naglasiti kako i vojna obveza može pravilno funkcionirati u službi slobode i životne sigurnosti.

Za teologa je od važnosti članak Živka Kustića (str. 48—52). Pisac želi ukazati na neke pojave vjerske dekadencije kod nas. Bez pretenzija pisac spominje samo neke izvore te pojave. Ako bismo pitali široke slojeve našega hrvatskog vjerskog naroda, možda bismo doznali da je narod nekako »demoraliziran« naglim uvođenjem nekih sporednih promjena, npr. u liturgiji, za koje nije pripremljen niti vidi važnost izmjena što su uvedene. Isto bi tako narod negativno reagirao na pisanje jednog dijela katoličke štampe koja pod lozinkom »posuvremenjenja« ubacuje nesigurnost, dvojumice, a svi znamo da su široki slojevi uporni u svojim navikama te da njihova suživljenost s prošlašću prima samo gradualnu, protumačenu, asimiliranu integraciju s izmjenama. Najmanje pak možemo od tih slojeva očekivati da će primiti izmjene

ako one za njih ne znače ništa drugo nego izmjenu, tj. da ne bude kako je bilo prije. A da i ne govorimo o skandaloznom postupku nekih župnika i svećenika koji u očitom nepoštivanju prema Koncilu (SC br. 13) ikonoklastički postupaju prema zakonitim pučkim pobožnostima i kultu svetaca (SC br. 111). Vjerujem da bi široki slojevi ove zamjerke primili spremno i otvoreno.

Ako povodom ovih članaka tražimo žarište iz kojega niče nesloga među svećenicima, biskupima i svećenicima, možda bi se moglo ukazati na onu staru a uvijek istinitu konstataciju da se mnogi mogu složiti jedino u JEDNOM, ili nečemu što je *jedno*. Ako se zabaci doktrinarni i upravni primat Pape, ili Pape i biskupa, očito je da nema pojedinaca koji će ujediniti razna mišljenja, pomiriti suprotne tendencije, stvoriti slogu. Potrebno je, dakle, isticati nužnost povezivanja staroga s novim, naglašavati ono stalno i nepromjenljivo u vjeri. Samo se na stalnoj bazi može graditi solidna zgrada budućnosti.

U Godišnjaku se nalaze i mnogi drugi pažnje vrijedni članci o zajedničkim ili specifično hrvatskim temama iz pera istaknutih katoličkih pisaca. Sve to čini Godišnjak bogatim, zanimljivim, a on očekuje da ponovno postane domaćom lektinom u najširim katoličkim krugovima.

N. D.

K. MLAC: Putnik Marijanski. Zbirka hrvatskih narodnih pjesama bistričkih romara, Zagreb 1971, izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda.

Koliko god ova zbirka predstavlja rukovet narodno-religioznog blaga, misli i osjećaja ostavljenih potomstvu od poznatih i anonimnih pjesnika, pita se: ima li ta zbirka veze s teološkom revijom? Odgovor može biti jednostavan: svaka pjesma sadrži religiozne, teološke ideje, prema tome veza je očita. No, da li ta zbirka izaziva koju teološku problematiku?

Prilike u kojima živimo sile na proširivanje okvira jedne zbirke pjesama. Misao najprije leti od pjesnika

DIVNE GLUME ili BOZANSKE KOMEDIJE, koji je ostavio zapisano da je hrvatska religioznost znala za hodočašća (RAJ, 31, 103). Upravo taj podatak s unošenjem hrvatskog imena u gradivo tog velebnog djela iznenađuje danas kod teologa mnoge misli, jer se one sastaju s mnogim kontekstacijama.

Hodočasničke pjesme, zavjetne crkve, određena vremena za hodočašćenje kao i druge manifestacije religioznosti predstavljaju za modernističke ikonoklaste otuđenja religiozne svijesti. Religioznost zatvaraju u čovječju nutrinu, a pošto su demitizirali dogme, desakralizirali kult, navijestili su rat svakom fenomenu institucionalne sakralnosti, dosljedno i hodočašćima, jer im se čini da su toliko »zreli« i sebi dostatni da im je sve to tuđe, nisko, vrijedno da se zabaci.

Autentična religiozna svijest prihvaća razne pojave institucionalne sakralnosti jer preko njih realizira posvećenje svijeta, vremena i prostora. Nije to samo vlastitost kršćanske religije, to je vlastito svim religijama. Odbacimo li razne pojave praznovjerna, ostat će ono što čovjek doživljuje kao udovoljenje unutarnjih aspiracija, kao zahtjev normalnog funkcioniranja psihe. Čovjek svoje misli i osjećaje želi očitovati na razne načine, a to su mjesta okupljanja, religiozni sastanci, putovanja itd. Zar nije istina da mnogima ta praksa tako ispunjava dubine duše da ih ne može zadovoljiti nijedan surogat profanih svečanosti, sporta ni političkih mitinga?

Sva sreća da ti moderni ikonoklasti ne mogu promijeniti strukturu ljudske duše. A u toj duši duboko leži osjećaj ovisnosti, nedostatnosti, ograničenosti i poziva na transcendenciju. Iz te dubine nikne u čovjeku potreba da svoju religioznu dimenziju očituje i hodočašćima, pjevanjem, sastancima, molitvom i sl. Ljudska duša, »po prirodi kršćanska«, bez tih simbola neće nikada živjeti. Anđelima ne trebaju ni slike, ni kipovi, ni simboli, ali normalnom čovjeku trebaju. Tko se igra anđela, neka pazi da ne padne ispod nerazumnih živih bića...

Pozdravljamo ovu knjižicu. Radujemo se što hrvatska duša diše religioznošću kroz stoljeća. Autentična hrvatska duša diše danas isto kao

što je disala i prije. Zastranjenja ne obaraju istinu, nego dokazuju ljudsku slabost. Nadamo se da će hodočašća ostati i dalje zahtjevi integralno shvaćene autentične religioznosti. Ljudi će ovo shvatiti, a anđelima nije potrebna takva manifestacija religioznosti...

J. K.

Dr. JOSIP ANDRIĆ — Zbornik, Zagreb 1971, izdaje Organizacioni odbor za podizanje spomenika dr. Josipu Andriću u suradnji s Hrvatskim književnim društvom sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu.

Na simpoziju o njegovu životu i radu 30. kolovoza 1969. u Ristovači kod Bača, kao i prigodom otkrivanja spomenika u Plavni 31. kolovoza 1969, s mnogih je strana osvijetljen život dr. Josipa Andrića (1894—1967), istaknuta je njegova uloga u hrvatskoj i katoličkoj javnosti. Hvale je vrijedno bacati u povijest ovakve obavještajne sjemenke da pisane riječi drže uspomenu kao živu baklju sjećanja i zahvalnosti prema zaslužnom sinu našega hrvatskog naroda, napose hrvatske Bačke. U tu je svrhu na kraju nadodana i bibliografija Andrićeva kompozitorskog, književnog i ostalog rada.

Čitajući ovaj Zbornik, predajući sebi Andrićevu sliku, ne možemo se otići dojmu kako je očito ne samo da jedna generacija potiskuje drugu nego, i još više, da se jedna isprepliće s drugom. Prije nego što je bila razrađena nauka o apostolatu laika bilo je idealnih laika. Jedan je od njih i dr. Andrić. Nije on bio neka statička spojka između laika i hijerarhije, njemu se divimo kao aktivnom, naglašenom predstavniku laika koji je, vođen unutarnjim impulsom zanosa i dosljednosti, nastupao kao učitelj religioznosti, atraktivni primjer žive vjere i vođa na spasiteljskom putu krštenika i bez hijerarhijskih karizma.

Dr. Andrić je bio istinski svjedok i živi nosilac misije Crkve, jer je svojom religioznom i duhovnom angažiranošću na raznim područjima ljudskog znanja i umijeća unosio bogatstvo svoga života te nastojao da vje-